

OSMANLI KÜLTÜR ve MEDENİYETİ

Osmanlılarda Devlet Anlayışı

I. Murat döneminde “**devlet yönetiminin hükümdar ve oğullarına ait olduğu**” kural haline gelmiştir. Fatih döneminde devletin bütünlüğünü korumak için padişahlara kardeşlerini öldürme izni verilmiştir. Bu kanunname ile Osmanlı İmparatorluğu merkezîyetçi ve mutlakîyetçi bir karakter kazanmıştır.

XVI. yüzyıl başlarında halifeliğin Osmanlı padişahlarına geçmesinden sonra Osmanlı Devleti, **mutlakîyetçi ve teokratik** bir imparatorluk haline gelmiştir. XVII. yüzyıl başlarında I. Ahmet'ten sonra veraset sisteminde değişiklik yapılarak “**Yönetimin hanedanın en yaşlı üyesinin hakkı olduğu**” kabul edilmiştir.

Merkez Teşkilatı

Divan-ı Hümayun

Bugünkü Bakanlar Kurulu'na benzeyen Divan-ı Hümayun'da devletin önemli siyasal, sosyal, ekonomik, hukuksal sorunları görüşülürdü. Divan her milletten ve dinden vatandaşlara açıktı.

Fatih'ten itibaren Divan üyelerinin fikirlerini rahatça söyleyebilmesi için padişahlar Divan toplantılarına katılmamıştır.

Bu uygulamadan sonra Divan'a sadrazamlar başkanlık yapmaya başlamıştır.

Böylece;

- **Sadrazamlık makamının önemi artmış ve sadrazamlar siyasal yönden güçlenmiştir.**

- **Divan-ı Hümayun karar organı olmaktan çok danışma kurulu şeklinde çalışmaya başlamıştır.**

Toprak Yönetimi

Öşrî ve Haraci topraklar özel mülkiyeti olan topraklardır. Bu toprakların sahipleri mülklerini satabilir, vakfedebilir veya miras bırakabilirdi.

Miri topraklar ise devlete aittir. Devlet bu toprakları idaresine alır ve ekip biçmek koşuluyla halka dağıtırdı. Bu tür toprakları ekip biçenler kiracı durumunda olup toprakları satamazlardı. Toprağını üç yıl üst üste boş bırakanlardan üretim faaliyetlerini aksattıkları için "**çiftbozan akçesi**" adıyla vergi alınırdı. Miri araziler yirmibeş kısma ayrılmıştır. Başlıcaları şunlardır:

1. Dirlik

Asker yetiştirmek veya devlet memurlarının maaşlarını karşılamak amacıyla ayrılan devlet topraklarına **dirlik** denir. Miri arazilerin en önemli bölümü olan dirlik arazilerini işleyenler ödemeleri gereken vergileri devletin göstereceği memurlara veya sipahilere verirlerdi.

Dirlikler gelirlerine göre; Has, Zeamet ve Tımar olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Tımar sisteminin Osmanlı Devleti'ne;

- **Devletin vergi toplama yükü azalmıştır.**
- **Osmanlı ordusunun büyük bir bölümünü oluşturan tımarlı sipahiler sürekli savaşa hazır tutulmuştur.**
- **Üretimin artışı ve devletin iktisadî yönden güçlenmesi sağlanmıştır.**

- **Ülkede güvenlik sağlanmıştır.**

gibi faydalar sağlamıştır.

2. İltizam Sistemi

Osmanlı İmparatorluğu'nda XVI. yüzyılda bazı eyaletlerin vergi gelirlerinin açık artırma yoluyla belirli bir bedel karşılığında şahıslara satılmasına **iltizam sistemi** denilmiştir. Bu kişilere de **mültezim** adı verilmiştir.

İltizam sisteminin uygulanması sonucunda;

- **Devlet eyaletlerin vergi gelirlerini peşin alarak nakit ihtiyacını karşılamış, alınan paralarla yönetici ve askerlerin maaşlarını karşılamıştır.**
- **Mültezime bırakılan topraklarda asker yetişmemiş, tımarlı sipahilerin önemi azalmıştır.**
- **Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve gerekli denetimlerin yapılmamasından dolayı halktan fazla vergi alınarak zor duruma düşürülmüştür.**

Ekonomik ve Sosyal Hayat

Tarım ve Hayvancılık

Osmanlı nüfusunun büyük bölümü köylerde ve mezralarda yaşadığı için ekonomik hayatın temeli tarımsal faaliyetlere dayanıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu geniş topraklarından ve farklı iklim koşullarından faydalanarak değişik ürünler yetiştirebilmiştir. Tarım ürünleri dünya ekonomisinin şartlarında büyük değişimler olduğu XVIII. yüzyıl başlarına kadar genellikle Osmanlı nüfusuna yeterli olmuştur. Ancak, zaman zaman susuzluk, çekirge salgınları ve diğer afetler yüzünden kıtlıklar yaşanmıştır.

Bu gelişmeler dışında devlet, önlemler olarak toplumun sıkıntıya dışmesini engellemeye çalışmıştır.

Hayvancılık, tarım ekonomisinin önemli unsurlarından biridir. Osmanlı Devleti'nde ulaşım, taşımacılık ve başta tarım olmak üzere insan gücünün üstünde kuvvet kullanılması gereken bütün üretim dallarında hayvanlardan yararlanılmıştır.

Ticaret

Fatih döneminde, ülke sınırlarının genişlemesi ve doğudan gelen ticaret yollarının Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi ticaretin gelişmesini sağlamıştır. XV. ve XVI. yüzyıllarda Türk tüccarları uluslararası alanda görülmeye başlamıştır.

Osmanlı Devleti, ticaret faaliyetlerini teşvik etmiş, vergileri düşük tutmuş, Avrupalı devletlere ticari imtiyazlar vermiş, önemli ticaret Őehirlerine kapalı çarşılar, bedestenler ve hanlar yaptırmıştır. Bu çalışmaların yanında devletin doğudan gelen ticaret yollarını ele geçirmesi ülkede ticari canlılığı artırmıştır.

Sanayi

Osmanlı Devleti'nde esnaf, **Lonca** adı verilen teşkilatlara ye idi. Her esnaf kendi çalışma alanıyla ilgili bir loncaya ye olarak koruma ve denetim altına girerdi. Osmanlı Őehirlerinde ekonomik hayatın temeli durumunda olan loncaların dışında esnaflık ve zanaatkarlık yapmak mümkün değildi.

Loncaların başlıca görevleri;

- rnlerin kaliteli yapılmasını sağlamak ve fiyatları belirlemek
- Esnaflarla hkmet arasındaki ilişkileri düzenlemek

- Üyelere kredi sağlamak ve zararlarını karşılamak
- Mesleki eğitim vermek

idi.

Müslümanlar ile diğer dinlere mensup olan halk arasında ayırım yapılmamıştır. Osmanlı ülkesinde gayrimüslimler diledikleri işlerde çalışırlar, ibadetlerini serbestçe yaparlar, kendi dillerine ve dinlerine göre eğitim görürlerdi. Bütün halk aynı huzur, güven ve varlık ortamını paylaşarak barış içinde beraberce yaşarlardı. Gayrimüslimler askere alınmamış, bunun yerine askerlik yapabilecek erkekler devlete cizye adıyla vergi ödemişlerdir. Ticaret hayatında sürekli ve istikrarlı bir faaliyet gösteren gayrimüslimler zenginliklerini artırmışlar ve Osmanlı ülkesinde ticari hayata hakim olmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nde Hukuk

Osmanlı Devleti fethettiği yerlerdeki halkın Osmanlı yönetimine uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacıyla yürürlükteki kanunları bir süre kaldırmamıştır.

Osmanlı Devleti'nde hukuk; **şer'i** ve **örfi hukuk** olmak üzere iki temele dayanıyordu. Örfi hukukun şer'i hukuk kurallarına ters düşmemesine özen gösterilmiştir.

Eğitim ve Öğretim

Medrese

Osmanlı tarihinde ilk medrese Anadolu Selçukluları örnek alınarak Orhan Bey döneminde İznik'te kurulmuştur (1331).

Daha sonraki dönemlerde başta Bursa, Edirne ve İstanbul olmak üzere birçok şehirde medrese kurulmuştur.

Osmanlı medreseleri Tanzimat'a kadar ülkenin bilim, adalet ve yönetim hayatında etkili olan kişileri yetiştirerek XIV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar geçen döneme damgasını vurmuştur.

Enderun

Devlet memuru, idareci, komutan ve sanatkar yetiştirmek amacıyla kurulan saray okuluna **Enderun** denilmiştir. İlk defa II. Murat tarafından Edirne sarayında kurulan bu okul, bazı düzenlemeler yapılarak ve ismi değiştirilerek 1910 yılına kadar devam ettirilmiştir.